

Tisztelt Ünneplő Közösség, Tisztelt Kuratórium. Elnök úr! Polgármester és tanácsos urak!

Az abrudbányai magyar közösség laudálásakor tudnunk kell, hogy itt az egész Érchegység és Erdély-hegyalja népét kell felemelnünk. A térség, amely ősidők óta lakott és ahol a rómaiak óta tudottan nemesfém bányaművelés folyik, szerves egységet alkot. Az érchegységben a bánya- és erdőgazdálkodás, míg Erdély-hegyalja lankáin az ásványi és hordalék anyagokban gazdag földek művelése biztosította a boldogulást.

Abrudbánya, román nyelven Abrud, németül Gross-Schlatten v. Altenburg, a latin obrussa (próbakő) szóból ered. Az utólagos bánya elnevezés az ezüst és arany bányászatára utal. Abrudbánya alsó- Fehér vármegyében, az Erdélyi Érchegység szívében, az Abrud patak völgyében elterülő kis bányaváros. Gyulafehérvártól 60 km-re fekszik, Tordától és Nagyenyedtől 90 km-re található. Már a rómaiak idejében bányaváros volt Auraria Maior néven, Európa legrégebbi, ma is megtekinthető tárnáival. Történt is bármi, nevezzék is akárhogyan, a város mindig az érchegységi bányaművelés, a bányakapitányság központja volt. A hagyomány oly erős, hogy évszázadok óta mindig mivel hétfőn váltották be az aranyat a hivatalban, és még manapság is csak hétfőn hajlandó a környék lakossága az abrudi piacra járni.

A városközpont képét ma is a három történelmi egyház – a katolikus, a református és az unitárius – templomai uralják. Ezek közül a katolikusoké a legrégebbi, amelynek építését a XII-XIII. századra teszik, falain nemrég középkori freskókat tártak fel, védőszentje Szent Miklós.

A honfoglalást követően a bányászatot a vidék őslakossága, majd szász bányásztelepesek végezték. Királyi kiváltságokban részesültek és a vásártartás joga is megillette őket. Kezdetektől szorosan kapcsolódott a Szent Istváni-i alapítású gyulafehérvári püspökséghez, majd pedig a reformációt követően Nagyenyedhez is. Ahhoz a Gyulafehérvárhoz, mely nem csak az erdélyi kereszténység központja az 1009-s megszületésével, hanem 1541 után a magyar nyelvű államiság letéteményese, a Bethlen Gábor előtti és utáni fejedelmeinkkel. Itt emelkedtek fel a Rákócziak, itt talált menedéket a magyar kultúra és gazdaság. És kapcsolódott ahhoz a Nagyenyedhez is, mely 1564 után megszülte az erdélyi reformátusságot, a magyar evangélikusságot és az unitáriusságot. Abrudbánya-Gyulafehérvár-Nagyenyed: a mi erdélyi történelmi aranyháromszögünk.

Itt kell megemlíteni a Bányafelség, bányaregálé kérdését is. A Magyar Királyságban a tatárjárás előtti korszakban maga az uralkodó végezte a bányászati tevékenységet, míg az aranybulla megalkotását követően a bányaregáléban szabályozott módon tartott, tarthatott csak igényt a nem a birtokában álló földterületeken lévő bányák kincseinek egy részére. Tehát a nemesfém bányászat joga elvált a főhatalomtól és elsődlegesen a terület tulajdonjogához kötődött.

Az Árpád ház korában, már a kezdetektől Abrudbányának, mint városnak önálló bányajoga volt, míg az 1523. évi XXXIX. törv. cikk határozottan kimondja a bányaművelés szabadságát mindenki számára, ha valaki kutatási majd bányászati engedélyt kért, és azt megkapta a bányahatóságtól. Így alakult ki hazánkban Európa legmodernebb középkori bányajogi szabályozása, melyet a Werbőczy féle Tripartitum is megerősített.

Ezzel szemben Nyugat-Európában a bányaregálé a hűbéri rendszer keretében működött, az uralkodó tulajdonaként irányította az egész bányászatot, és a befolyó jövedelmek felhasználásáról is a saját belátása szerint döntött. A Habsburg uralkodók 200 éven keresztül szerették volna ezt a felfogást Magyarországon is törvényesíteni, meghonosítani, ami azonban a bányavárosok és a magyar rendek ellenállásába ütközött.

Hogy mikor volt Abrudbánya város aranykora történelmünk, története során nehéz megmondani. Az biztos, hogy itt nem pszichiátriai konkretizmus az aranykor fogalmi meghatározása, mert mindig az arany, ezüst, réz bányászatához kapcsolódott a város jóléte, fejlődése. Ez nyomon követhető az épített örökség, a város gyönyörű középkori polgárházait látván, a beépített római kori faragott köveikkel.

Azonban azt pontosan tudjuk, mikor roppant meg először és másodszor a város élete és ezen belül a magyar etnikum. 1784 és 1848/49ben. Mindkét Masszakra, városaink pusztulása a Habsburg adminisztráció által gerjesztett vallási és etnikai türelmetlenség szüleménye volt.

A XIX. századi rendkívüli méretű és ütemű ipari fejlődése ismét felemelte a várost és megerősítette annak magyar közösségét. Újjáépítették templomaikat, iskoláikat, társadalmi hálójukat. 1889-ben felavatták újonnan tervezett és épített református templomukat, melynek megvalósulása jövőbe mutató egyházi építmény, racionalitásában talán egyetlen az egész Kárpát-medencében. A templom falaihoz szorosan, szinte támpillér jelleggel, patkó alakban számos üzletet építettek eleink, gondolván a jövőre. És ez nem a kufárok beengedése a szentélybe, hanem a közösség gazdasági megmaradásának letéteménye. Tudták, hogy a főtér már ezer éve piactér, stratégiai hely, ahol történjen bármikor bármi, az üzletek tulajdonjoga és bérletdíja biztos anyagi alapot adhat az újrakezdéshez. Példát mutattak az előrelátásból, bölcs anyagi áldozatvállalásból, amikor a magyar etnikum aránya 40% volt. Habár ma csak 1%, de hangjuk a Magyar Tudományos Akadémiáig ér.

A közösség 1953-ban a kommunizmus áldozataként elvesztette iskoláját, azóta anyanyelvi oktatásban nem részesült. Az emberek tartása még nehéz időkben is példamutató volt. Amikor minálunk a gabonát kellett beszolgáltatni, itt Abrudbányán az aranyat szedték össze a pribékek. A családok rejtegették jussukat, de a beszolgáltatást elszenvedve nem maradt más, mint az a polgári erkölcs, mely Istenhitből táplálkozik és jellemzi még ma is a térség kicsiny magyarságát, élén a Kopenez család.

Abrudbányán a nagyjórészt asszimilált magyarság feltámadásának vagyunk tanúi. Itt a vegyes házasság a valóság, de a magyar kultúra minden rezdülésére vágyva élük életüket. 2007-ben alapították a Magyar Kulturális Egyesületüket. Crédójuk „Helytállás kis dolgokban, mert abból szülehetnek a nagy dolgok.” Céljuk a megmaradás. 2010 óta minden év júniusának utolsó hétvégéjén megrendezik a Magyar Napot, mely ünnepet nagy tisztelettel fogadta be a város román társadalmá is.

Hasonló elismertséget szereztek a közösségnek az elmúlt tíz esztendőben a magyar farsangi bállal. Az egyesület, magyar állami támogatással beindította a kicsiny magyar óvodáját, ahol a már asszimilálódott családok gyermekei is megismerhetik őseik kultúráját. Munkájukhoz a móc vidéken szövetségeseket is találnak, együtt küzdenek a város, a térség gazdasági felemelkedéséért, ami mindig meghozta közösségünk számára is az újjászületést.

A Kárpát-medencei kitekintés és kapcsolatépítés szép példája a Dabas várossal kialakított és ápoló testvérvárosi kapcsolat is.

És néhány szó a Kopenetz Családról. Abrudbánya, a magyar közösség újjászületését nem érthetjük meg a Kopenetz család története nélkül. Dr. Kopenetz Lóránd déd és nagyapja is orvos volt, az I. és II. nagy háborúban frontszolgálatot teljesítettek, majd később nagyapja Székelyudvarhely tisztifőorvosaként dolgozott. Édesapja, Kopenetz Sándor bányamérnöként kutatta és szolgálta az érchegység titkait, a magyar életet. Az aranyosbányai katolikus templom mentoraként azt felújította és néhány éve újra szenteltette. Dr. Kopenetz Lóránd orvos-gyógyszerész 2004-ben költözhetett Abrudbányára a visszaperelt családi fészekbe, amelyben gyógyszertárat működtet feleségével Médával együtt. Méda különleges asszony, aki megértette miért olyan fontos férje számára a magyar közösség gondozása és ebben is férje legnagyobb támasza lett. Lóránd városi tanácsos is, aki az abrudi román polgároknak meg tudta találni a szövetségeseket, együttműködő barátokat.

Szép példája ennek, hogy a Református templom orgonáját az önkormányzat újíttotta fel. Munkáját számosan támogatták, támogatják. Köszönet érte: Gábor Ferenc, Barát István, Ladányi Sándor tiszteleteseknek, Gudor Botond esperes úrnak és feleségeiknek, Lukács Imre Róbert teológiai tanárnak, a Gyulafehérvári Főegyházmege általános helynökének, az abrudi Meggyesi-Gligor, Maticsek, Farc, Vizsnyai, Szűcs, Szilágyi családoknak, és Demeter László Kovászna-megyei tanácsosnak, a szórányunk nagykövetének és nem jelentéktelen mértékben Hazánk kolozsvári főkonzulátusának.

Az Összefogás eredményeként megújult közösségi házuk, az Apafi ház, melyet Apafi Mihály fejedelem adományozott 1672-ben magyar Tanuló Műhely céljára. A református parókia, a református templom ismét eredeti pompájában uralja a főteret, folyamatban van a katolikus templom és parókia felújítása, és a verespataki református parókia újjáépítése. Ezek a munkálatok nem önmagukért való presztízs beruházások, hanem a közösségi élet és turizmus katalizálásának és kanalizálásának, a gazdasági alapok megerősítésének állomásai.

Testvéreim az Úrban, szerte e Világban!
Tudatom veletek, hogy az abrudbányai magyar közösség él és építkezik.
A történelem zezugos búvó patakja tört felszínre a közösség mai életében, Dr. Kopenetz Lóránd gondnok és a közösség munkájával.

Köszönöm megtisztelő figyelmüket!

Dr. Szócs Gyula Kálmán